

HOLLANDFESTIVAL 76

Engelse en Italiaanse vokale en
instrumentale muziek
van rond 1600

Engelse en Italiaanse vokale en instrumentale muziek van rond 1600

	René Jacobs Ton Koopman Toyohiko Satoh	Contratenor Clavecymbel en virginaal Luit
I.	John Dowland 1562–1626	Come again Tell me, true Love 'A fancy' -luit-solo In darkness let me dwell
II.	William Byrd 1542–1623	'My ladye nevells growndne' virginaal-solo My mistress had a little dog 'Walsingham' variaties – clavecymbel- solo
III.	Thomas Campian 1567–1620 Robert Johnson ± 1583–1633 Henry Lawes 1596–1662 Thomas Morley 1557–1603	Never weather-beaten sail Fantasia-luit-solo No reprieve It was a lover and his lasse
		Pauze
IV.	Orazio Vecchi 1550–1605 Sigismondo d'India 1580–1629 Giovanni Picchi ± 1600 Girolamo Frescobaldi 1583–1643 Giovanni G. Kapsperger ± 1575–1650 Giovanni Picchi Sigismondo d'India Antonio Brunelli ± 1600	So ben mi c'ha bon tempo Piangono al pianger mio Cruda Amarilli 'Ballo alla polacca' – clavecymbel-solo Se l'aura spira Toccata I - luit-solo Io amo, io ardo, io moro Passamezzo - clavecymbel-solo Vorrei baciarti Tu parti ai lasso Accorta lusinghiera

Toelichting

De Camaratabeweging van Florence, die onder leiding stond van Graaf Bardi, stelde zich omstreeks 1570 ten doel: de muziek van de griekse tragedies van Aischylos, Euripides etc. te hervinden. Dit hervinden bestond niet uit: het trachten opsporen van teksten over muziekbeoefening uit de klassieke oudheid en evenmin uit het snuffelen naar muzieknotatie uit die langvervlogen tijd in bibliotheken.

Beide elementen immers waren bekend, slechts de interpretatie ervan, het ontcijferen, was het grote probleem. Uitgaande van een uitspraak van Plato die zegt: tekst is het allerbelangrijkste in een compositie, daarna volgt ritme en pas tenslotte de melodie, ging men fantaseren. Het gevolg was het ontstaan van de monodie, met daaraan gekoppeld het basso continuospel en de opera.

De monodische compositietrant $\pm$ 1600 zou men kunnen omschrijven als 't schrijven van zangstukken veelal voor één stem met begeleiding van basso continuo. In deze stijl valt alle aandacht op de tekst. Alle emoties die in de tekst opgesloten liggen moeten door de componist stuk voor stuk muzikaal worden benut. Het gevolg is dat 'liederen' in deze stijl geschreven veelal een perfecte eenheid van tekstinterpretatie en muzikale expressie tonen.

In Italië waar deze stijl ontstond zal een componist dan ook zelden bij een coupletlied ieder couplet hetzelfde melodietje geven. Ieder vers krijgt zijn eigen versieringen om de nieuwe kernwoorden van de tekst optimaal weer te geven. In Engeland daarentegen wordt er van een zanger verwacht, dat hij zelf en niet de componist, à l'improviste, deze versieringen toevoegt om hetzelfde effect te krijgen.

In beide gevallen berust er een grote verantwoording bij de zanger: bij de italiaanse werken moet hij immers, de hem zo autoritair opgelegde veranderingen en versieringen van de melodie zo muzikaal interpreteren, dat de toehoorder gelooft dat 't de emoties van de zanger zijn, die hem in een gloed van versieringen, vertragingen en versnellingen, zuchten en uitroepen doet uitbarsten. In Engeland kan de zanger zijn eigen 'versieringen' en omspelingen maken; ze zijn evenwel slechts dan ter zake doende als ze het hoge niveau van de compositietrant nog verhogen.

Dat experimenten in harmonische zin en ritme hiertoe van groot belang zijn, wordt afdoende gedemonstreerd in het nu volgende programma.

Ton Koopman

Ton Koopman

Ton Koopman werd geboren in 1944 in Zwolle. Na zijn gymnasium-opleiding te hebben voltooid, behaalde hij het kandidaatsexamen muziekwetenschap in Amsterdam. Hiernaast studeerde hij orgel bij Simon C. Jansen en clavecymbel bij Gustav Leonhardt, en beide studies sloot hij af met het behalen van de Prix d'excellence.

Op het clavecymbel-concours in Brugge in 1968 behaalde hij de basso-continuo-prijs. Hij is als hoofdleraar clavecymbel en uitvoeringspraktijk verbonden aan de conservatoria van Amsterdam en Maastricht. Hij leidt het barok-ensemble Musica Antiqua en geeft hij geregeld concerten in binnen- en buitenland.

Een aantal grammfoonplaten van Ton Koopman werden uitgebracht door Harlekijn.

Toyohiko Satoh

Toyohiko Satoh werd in Fukuyama-Japan geboren en ontving zijn muzikale opleiding in Tokyo, waar hij klassieke gitaar en muziekwetenschap studeerde. Daar hij zich in het bijzonder interesseerde voor de luit en luitmuziek, kwam hij in 1968 naar Basel, waar hij zich onder leiding van Eugen Dombos aan de Schola Cantorum verder specialiseerde.

Sinds 1971 treedt hij veelvuldig op in Europa en Japan als solist op Renaissance-luit, Barokluit, Chitarrone, Theorbe en Vihuela.

Tevens werkte hij mee aan verschillende grammfoonopnamen als solist en ensemblespeler.

Sedert 1973 is hij verbonden als docent aan het Koninklijk Conservatorium in 's-Gravenhage.

werd op 30 oktober 1946 te Gent (België) geboren. In het knapenkoor van de Gentse Sint-Baafskathedraal, waarin hij tot zijn 16de jaar zong, kwam hij voor het eerst in contact met de grote meesters van de vokale muziek, en werd hij vooral intensief geschoold in het zingen van het Gregoriaans: een uitstekende vokaal-technische vorming!

Terwijl hij aan de universiteit van zijn geboortestad de colleges in de klassieke filologie volgde – waarbij hij zich ook met de theorie van de oude greekse muziek bezighield –, begon hij solozang te studeren. De ontwikkeling van zijn falset-register gebeurde vrijwel uitsluitend autodidactisch, maar verder waren de lessen van Lode Devos (Brussel) en de contacten met o.m. Alfred Deller en Max van Egmond richtinggevend.

Door veelvuldige contacten met Belgische en Nederlandse barokspecialisten (o.m. de gebroeders Kuyken) groeide zijn belangstelling voor de vokale uitvoeringspraxis van renaissance- en barokmuziek, die hij thans, aan de hand van de oude zangtractaten, intensief bestudeert. De zelden door contratenoren gezongen franse 'haute-contre'-partijen – een speciaal type van falsetstem, op tenorale basis – vormen zijn speciale werkterrein.

Bovendien bezit René Jacobs een steeds beduidend groter wordend programma van alleen in handschrift of oude druk bewaarde kamerkantates en liederen uit de barok.

Zijn speciale voorliefde gaat echter uit naar de barokopera (o.m. Cavalli en Rameau, maar ook – en vooral – de voor altcastraat geschreven partijen bij Händel en Gluck) en naar Bach (altpartijen in passionen en kantates).

Optredens in België (Festival van Vlaanderen), Nederland (Holland Festival '73), Duitsland, Frankrijk (Festival Estival de Paris), Spanje, Zwitserland en Engeland, (najaar '73) Italië (voorjaar '74). Radio en T.V.-opnames voor BRT, RTB, NOS, ORTF, Westdeutsche Rundfunk en Radio Bremen.

Fonoplaatopnames met muziek van Lully, Blow, Schütz, Banchieri (najaar '73), Dufay (voorjaar '74) en Lawes (najaar '73).

Teksten

Come again

Come again! Sweete love doth now invite
Thy graces that refraine,
To do me due delight.
To see, to heare, to touch, to kisse, to die
With thee again in sweetest sympathy.

Come again! That I may cease to mourne
Through thy unkind disdaine,
For now, left and forlorne
I sit, I sigh, I weep, I faint, I die
In deadly paine and endless misery.

Gentle love, draw forth thy wounding dart,
Thou canst not pierce her heart,
For I that do approve
By sighs and teares more hot than are thy shafts,
Did tempt, while she for triumph laughs.

Tell me, true love

Tell me, true Love : where shall I seek thy being,
In thoughts or words, in vows or promise-making,
In reasons, looks, or passions never seeing,
In men on earth, or women's minds partaking?
Thou canst not die and therefore living tell me ;
Where is thy seat, why, doth this age expel thee ?

Mount then, my thoughts, here is for thee no dwelling
Since Truth and Falsehood live like twins together :
Believe not sense, eyes, ears, touch, taste or smelling,
Both Art and Nature's Forc'd : put trust in neither.
One only she doth true Love captive bind
In fairest breast, but in a fairer mind.

In darkness let me dwell

In darkness let me dwell, the ground shall sorrow be,
The roof despair to bar all cheerful light from me,
The walls of marble black that moisten'd still shall weep,
My music hellish jarring sounds, to banish friendly sleep.
Thus wedded to my woes, and bedded to my tomb,
O, let me, living, living, die, till death do come . . .

My mistress had a little dog

An Elegy upon the death of a lady's dog at Appleton Hall (Norfolk)

The first part :

My mistress had a little dog,
Whose name was 'Pretty Royal',
Who neither hunted sheep nor hog,
But was without denial
A tumbler fine that might be seen
To wait upon a fairy queen.

The goddess which Diana hight (=was named)
Among her beagles dainty
Had not a hound so fair and white,
Nor graced with such beauty ;
And yet his beauty was not such,
But his conditions were as rich.

The second part :

But out, alas ! I'll speak no more.
My heart with grief doth shake :
This pretty dog was wounded sore
E'en for his mistress sake.
A beastly man – or manly beast? –
knock'd out his brains . . . And so I rest.

The third part :

A trial royal, royal a trial !
Oyez ! Ye hounds and beagles all,
If ye sat in Appleton Hall :
Would you not judge that out of doubt
TYBURN were fit for such a lout?
(Tyburn = the place of public execution in London)

Never weather-beaten sail

Never weather-beaten sail more willing bent to shore,
Never tired pilgrim's limbs affected slumber more,
Than my weary sprite now longs to fly out of my troubled breast.
O, come quickly, sweetest Lord and take my soul to rest.

Ever blooming are the joys of Heaven's high Paradise.
Cold age deafs not there our ears, nor vapour dims our eyes ;
Glory there the sun outshines, whose beams the blessed only see.
O, Come quickly, glorious Lord, and raise my sprite to thee.

No reprieve

Now, Lucatia, now make hast,
If thou wilt see, how strong you art.
There needs but one frown more
To waste the whole remainder of my heart.
Alas ! undone to Fate, I bow my head,
Ready to die . . . , now die, and now, am dead . . .

You look to have an age of tryal,
Ere you a lover will repay ;
But my state brooks no more denial,
I cannot this one minute stay.
Alas ! undone to Fate, I bow my head,
Ready to die . . . , now die, and now, am dead . . .

Look in my wound and see how cold,
How pale and gasping my soule lies,
Which Nature strives in vain to hold,
Whilst wing'd with sighs away it flies.
Alas ! undone to Fate, I bow my head,
Ready to die . . . , now die, and now, am dead . . .

See ! See ! Already Charon's boat,
Who grimly asks : 'Why all this stay ?'—
Hark, how the fatal sisters shout,
And now they call : 'Away, away !'—
Alas ! undone to Fate, I bow my head,
Ready to die . . . , now die, and now, am dead . . .

It was a lover and his lasse

It was a lover and his lasse,
with a haye, with a hoe and a large nonie no,
that o're the green corne fields did passe
in springtime,
the onely prettie ring time,
when birds do sing :
'hay ding a ding a ding :
sweet lovers, love the spring !'

Between the Akers of the rie,
with a haye, with a hoe and a large nonie no,
these pretty Countrie fools would lie,
in springtime,
the onely prettie ring time,
when birds do sing :
'hay ding a ding a ding :
sweet lovers, love the spring !'

This Carrell they began that houre,
with a haye, with a hoe and a large nonie no,
how that a life was but a flower,
in springtime,
the onely prettie ring time,
when birds do sing :
'hay ding a ding a ding :
sweet lovers, love the spring !'

Then prettie lovers take the time,
with a haye, with a hoe and a large nonie no,
for Love is crowned with a prime,
in springtime,
the onely prettie ring time,
when birds do sing :
'hay ding a ding a ding :
sweet lovers, love the spring !'

(Shakespeare : 'As you like it')

So ben mic'ha bon tempo

So ben mi c'ha bon tempo,
Fa la la la la la
Al so ma basta mò
Fa la la la la la.

So ben ch'è favorito
Ahimè, non posso dir.
O s'io potessi dire
Chi va, chi vien, chi sta !

La ti dara martello
per farti disperar.

Saluti e baciamani
Son tutti indarno a fè.

Dit weet ik ; dat het leven mij nog toelacht,
fa la la la la la
voorlopig is mij dat genoeg méér hoeft niet,
Fa la la la la la.

Maar toch kwelt mij de vraag, heb ik een liefde?
Helaas, nog steeds weet ik hierop geen antwoord . . .

Er zijn er veel die komen en weer weggaan.
maar ééntje blijft, . . . kon ik dat maar beamen !

mijn vriend, dat éne meisje zal je tergen,
tot jij beslist ten onder gaat aan wanhoop . . .

En al jouw lieve woordjes, al jouw kussen
zullen vergeefse moeite zijn, geloof me !

Piangono al pianger mio

(Aria sopra il Basso della Romanesca)

Piangono al pianger mio le fere, e i sassi
a'miei caldi sospir traggon sospiri.
L'aer d'intorno nubiloso fassi,
mosso anch'egli a pietà de 'miei martiri.
Ovunque io poso, ovunque io volgo i passi
par che di me si pianga e si sospiri.

Par che dica ciascun, mosso al mio duolo :
'Che fai tu qui meschin, doglioso e solo?'

Ottavio Rinuccini

De dieren klagen bij mijn klacht. En zelfs de stenen :
mijn vurig jammeren verwekt ook hun gezicht.
In dui'stre nevels hult zich rondom mij de lucht,
ook deernis om mijn onduldbare pijn bewogen.
Waar ik ook rust, waar ik ook ga : uit mededogen
om mijn ellendig lot schijnt alles nu te wenen.

En ieder zegt, dunkt me, geroerd door zoveel smart :
'wat doe jij hier, bedroefd, eenzaam, rampzalig hart?'

Cruda Amarilli

Cruda Amarilli, che col nome ancora
D'amar, ah! lasso, amaramente insegna,
Amarilli, del candido ligustro
Più candida e più bella,
Ma de l'aspido sordo
E più sorda e più fera e più fugace,
Poi che col dir t'offendo
I' mi morirò tacendo.

Battista Guarini

Se l'aura spira

Se l'aura spira tutta vezzosa,
La fresca rosa ridente sta,
La siepe ombrosa di bei smeraldi
D'estivi caldi timor non ha.

A'balli, a'balli liete venite,
Ninfe gradite, fior di beltà,
Or, che si chiaro il vago fonte
Dall'alto monte al mar sen va.

Suoi dolci versi spiega l'augello,
E l'arbuscello fiorito sta ;
Un volto bello all'ombra accanto
Sol si dia vanto d'aver pietà . . .

Al canto, al canto, Ninfe ridenti,
Scacciate i venti di crudeltà !

Zie, de liefthallige zuidenwind stoeit
en het frisse roosje licht,
't schaduwrijke kreupelbos, stralend smaragd,
vrees niet voor de zomergloed.

Lustig ten dans, nu Uw heerlijkheid bloeit,
lieve nymfen in de zon !
Nu van de bergen een heldere bron
welbehaaglijk zeewaarts vloeit.

Ik zie het boomgewas bloesemend staan,
't vogeltje ontvouwt zijn lied.
En in de schaduw één blik die mij ziet
zeggend : 'k ben met u begaan . . .'

Lachende nymfen, laat klinken Uw gezangen,
verdrijf met de winden het kwellend verlangen !

Accorta lusinghiera

Accorta lusinghiera
Gia m'annodasti il cor
Et hor', accio ch'io pera
in me non credi Amor.

Negar, negar non puoi,
Ahi, cruda, ahi, disleal,
colpi, degli occhi tuoi :
La mia piaga mortal.

In pianto mi distillo
Disciolto ai lumi il fren,
di fuori ardo e sfavillo,
Colm' ò di fiamme il sen.

E se tua bellezza,
lasso mi tien prigion,
così la tua fierezza
è del mio mal cagion.

Cosipianse un pastore
con mille e mille ohimé
del suo non finto Amore,
la non creduta fé.

Sluwe verleidster,
mijn hart heb je geketend,
maar in mijn liefde weiger je te geloven :
je wilt, dat ik ten onder ga.

Jij wrede, trouweloze ! Ach,
de schuld van je ogen
valt niet te loochenen :
zij hebben me dodelijk verwond.

Mijn tranen worden een vloed,
niet langer nog te stelpen.
Ik tintel, ik ontvlam,
mijn hart wordt door vuur verteerd.

Je schoonheid, helaas
houdt me in boeien gekluisterd,
maar je hooghartigheid
is de oorzaak van mijn lijden.

Zo zong een herder
met wel duizendmaal 'helaas !'
over zijn welgemeende liefde
waaraan geen geloof werd gehecht.

Io amo, io ardo, io moro.

Io amo, io ardo, io moro
E tu non curi, Donna, ahi fera sorte,
l'Amor, l'ardor, la morte.
Se ne giorni più lieti, ars' il mio core
di dolcissimo ardore,
cantai con dolci accenti—,
Hor ne di più dolenti,
che più t'amo et onoro
dico nel morir mio cigno canoro:
io amo, io ardo, io moro . . .

Ik heb lief, ik brand, ik sterf.
Maar jij, hardvochtige bekommert je niet
om mijn liefde, mijn hartstocht, mijn dood.
O gruwelijk lot!
Eens heb je mijn hart van minnegloed doen verteren,
dat was een vrolijke tijd,
ik zong mijn zoetste liederen.
Maar nu, nu ik je nog vuriger liefheb en vereer,
Zing ik als een zwaan, mijn stervenslied:
Ik heb lief, ik brand, ik sterf . . .

Vorrei baciarti, o Filli
(madrigale della raccolta La Lira)

Vorrei baciarti, o Filli,
Ma non so prima ove il mio bacio scocchi,
Ne la bocca o ne gli occhi.
Cedan le labbra a voi, lumi divini,
Fidi specchi del core,
Vive fiamme d'amore.
Ahi pur mi volgo a voi, perle e rubini,
Tesoro di bellezza,
Fontana di dolcezza,
Bocca onor del bel viso:
Nasce il pianto da lor, tu m'apri il riso.

Giambattista Marino

Tu parti, ahi lasso
(madrigale della raccolta La Lira)

Tu parti, ahi lasso, e 'l core
Mi parte il tuo partire,
E fra il dubbio e 'l martire
Mentre ch'io tremo e piango,
Muto amante rimango.
Ma se tremando agghiaccio
Miseramente e taccio,
Parla il silenzio e fanno ufficio intanto
Gli occhi di bocca e di parole il pianto.

Giambattista Marino